

Державний вищий навчальний заклад
“Українська академія банківської справи
Національного банку України”
Кафедра теоретичної і прикладної економіки

МІКРОЕКОНОМІКА
ТЕМА 5 “ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВІДНОСИНИ”
Матеріали до лекції

Для студентів 1-2 курсів
економічного факультету
всіх форм навчання

Суми
УАБС НБУ
2008

УДК 330.101.542(042.3)
М59

Рекомендовано до видання вченою радою Української академії банківської справи Національного банку України, протокол № 10 від 02.07.2007.

Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри теоретичної і прикладної економіки, протокол № 11 від 11.06.2007.

Укладач
кандидат економічних наук
І.В. Лопаткіна

Рецензенти:
кандидат економічних наук, доцент
Т.О. Семененко;
кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
Сумського національного аграрного університету
В.В. Пилипенко

Відповідальний за випуск
кандидат економічних наук, доцент
М.І. Синюченко

М59 Мікроекономіка: Тема 5 “Попит, пропозиція, їх відносини”: Матеріали до лекції / Уклад. І.В. Лопаткіна. – Суми: УАБС НБУ, 2008. – 46 с.

Навчальна розробка містить зміст теми “Предмет і метод мікроекономіки”, матеріали слайд-шоу, перелік основних термінів, понять та рекомендовану літературу.

Призначена для студентів 1-2 курсу економічного факультету усіх форм навчання.

УДК 330.101.542(042.3)

© ДВНЗ “Українська академія банківської справи Національного банку України”, 2008

Тема 5

ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВІДНОСИНИ

ЗМІСТ ТЕМИ

- попит і обсяг попиту;
- пропозиція і обсяг пропозиції;
- ринкова рівновага;
- зміна стану рівноваги. Обмеження цін та податки;
- динамічна модель ринкової рівноваги;
- аналіз ринкової рівноваги;
- еластичність

Попит і обсяг попиту

- визначення;
- відмінність попиту і обсягу попиту;
- детермінанти попиту;
- функція попиту;
- представлення функції попиту;
- закон попиту;
- динаміка кривої попиту;
- ринкова крива попиту

Попит і обсяг попиту

Обсяг попиту – максимальна кількість одиниць товару, який покупці готові (хочуть і можуть) придбати в одиницю часу за даних незмінних умов

Попит і обсяг попиту

Відмінність попиту і обсягу попиту:

- **попит** – сукупність усіх наборів (співвідношень) цін та кількостей (обсягів) товарів;
- **обсяг попиту** – одна складова співвідношення “ціна – обсяг”. Обсяг попиту відповідає конкретній кількості, яку споживач має намір купити за певною ціною

Функція попиту

Функція попиту – залежність обсягу попиту від факторів (детермінант), що його визначають.

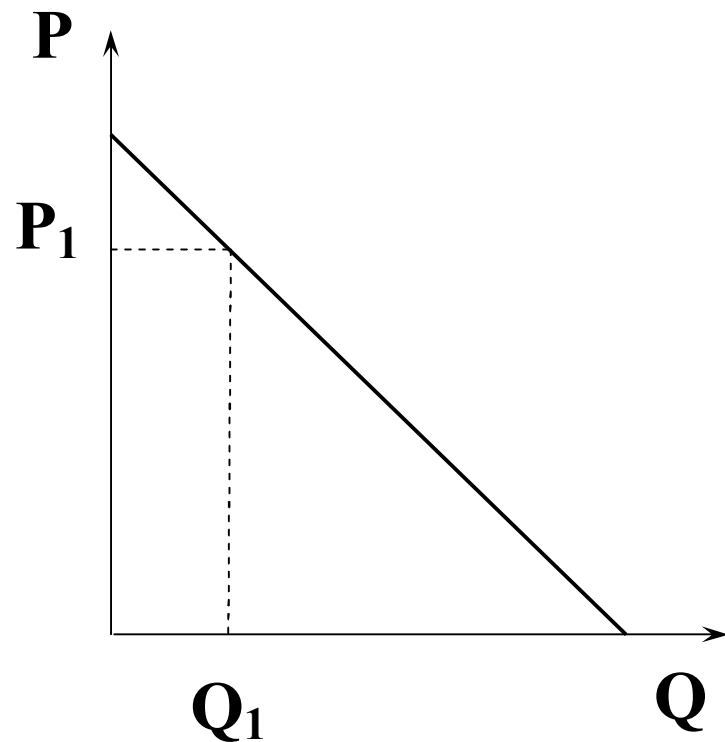
$$Q_d = f(P, P_a, P_b, I, T, W, \dots),$$

- де Q_d – обсяг попиту на даний товар в одиницю часу;
 P – ціна даного товару;
 P_a, P_b – ціни інших товарів;
 I – грошовий дохід;
 T – смаки й уподобання споживачів;
 W – накопичене майно;
... – ?

Функція попиту

Графічне представлення: Аналітичне представлення:

$$Q_d = f(P),$$

$$P = a - bx. \quad Q_d = a - bp$$

Табличне представлення:

Q				
P				

Закон попиту

Чим вище ціна товару, тим на меншу його
кількість пред'являється попит

Динаміка кривої попиту

- переміщення вздовж кривої при незмінних “інших рівних умовах”;
- зсуви кривої попиту при змінах “інших рівних умов”

Динаміка кривої попиту

Говорячи про попит, ми маємо на увазі всю криву попиту, усю сукупність взаємин Q_d і P ; “зміна попиту” означає зрушення (зсув) всієї кривої попиту, всієї сукупності точок, всієї сукупності пар “ціна – обсяг”. Зміна обсягу попиту означає і відповідну зміну ціни попиту, що графічно відображається іншою точкою на кривій попиту

Ринкова крива попиту

- крива ринкового попиту D утворюється шляхом горизонтального сполучення кривих індивідуального попиту D_1, D_2, D_3 усіх споживачів на ринку;
- графік

Пропозиція і обсяг пропозиції

- визначення;
- відмінність між пропозицією і обсягом пропозиції;
- детермінанти пропозиції;
- функція пропозиції;
- закон пропозиції;
- динаміка кривої пропозиції

Ринкова рівновага

- основними мікроекономічними показниками є ціни й обсяг виробленої продукції;
- механізм встановлення ціни формується під впливом попиту та пропозиції;
- $Q_d = Q_s$ – часткова рівновага;
- P_E – ціна ринкової рівноваги

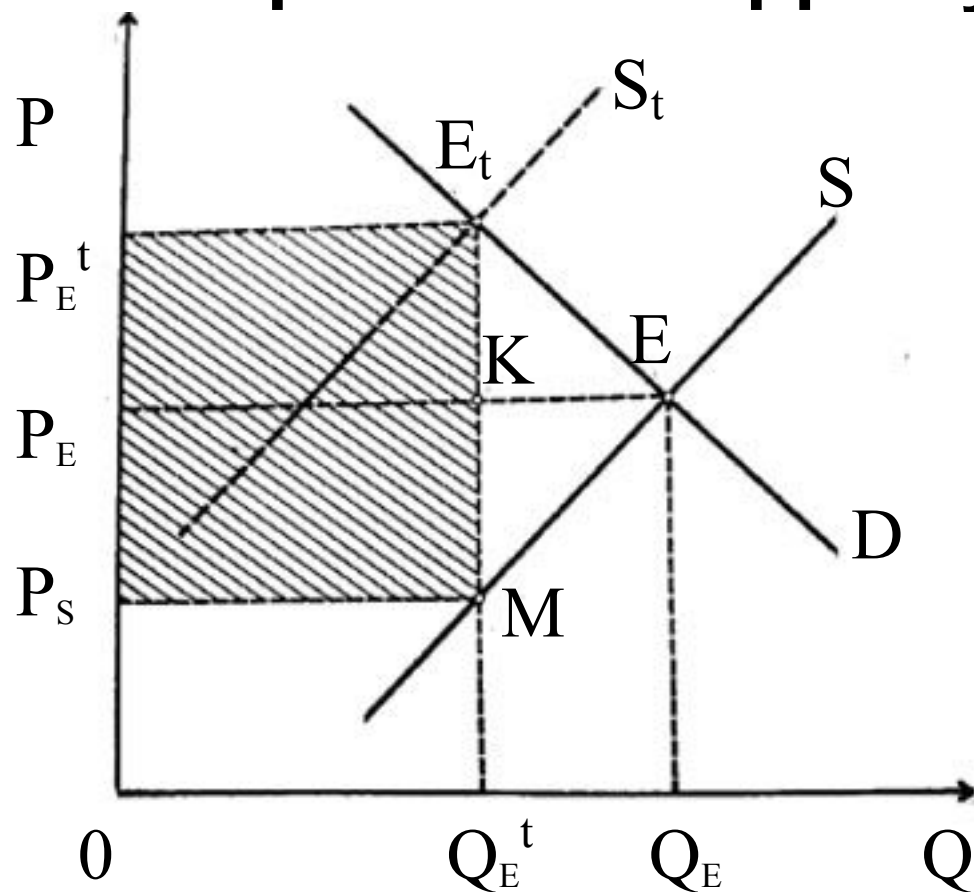
Ринкова рівновага

Ситуації, коли відбуваються:

- 1) відхилення ціни від рівноважного рівня:
  - “стеля ціни”;
  - “мінімальна ціна”;
- 2) зміна рівноваги:
  - зміни в попиті та пропозиції;
  - податки

Вплив на рівновагу впровадження акцизного податку

Ринкова рівновага

Вихідні умови:

- рівновага існує;
- рівновага існує тільки при єдиному сполученні значень ціни й обсягу

Ринкова рівновага

Можливі ситуації, коли означені допущення порушуються:

- обсяг пропозиції й обсяг попиту нерівні між собою при будь-якому не негативному значенні ціни;
- існує більш одного сполучення “ціна – обсяг”, при якому досягається рівновага на ринку

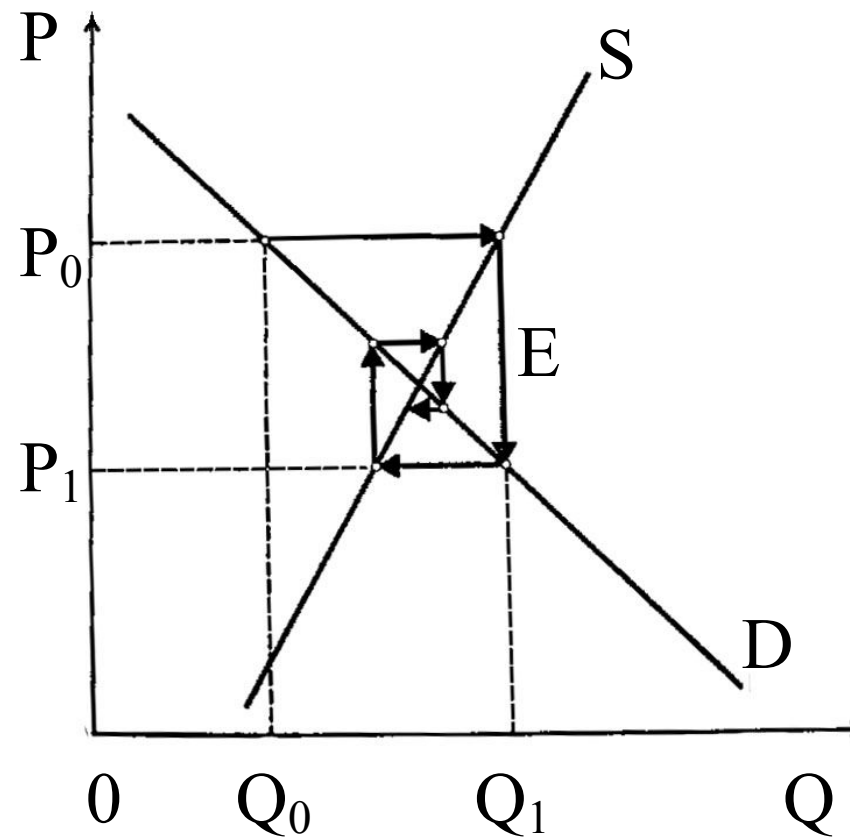
СТІЙКІСТЬ РІВНОВАГИ

Графіки

Динамічна модель рівноваги

- досягнення стану рівноваги – не одноразовий акт, а процес;
- цінова стратегія;
- $Q_{st} = f_t(P_{\underline{t-1}})$

Процес руху рівноваги у павукоподібній моделі

Аналіз рівноваги

- за Вальрасом;
- за Маршаллом

Аналіз рівноваги

- положення кривих D і S – стандартне;
- кут нахилу кривої S від'ємний і більш крутий, ніж кривої D ;
- кут нахилу кривої S від'ємний і менш крутий, ніж кривої D

Аналіз рівноваги

Висновки:

- моделі Вальраса і Маршалла приводять до різних умов стійкості рівноваги. Причина – різні вихідні уявлення про функціонування ринкового механізму;
- для аналізу стійкості ринкової рівноваги можуть застосовуватися різні моделі – залежно від особливостей конкретного ринку і цілей дослідження

Еластичність

- концепція чутливості та еластичності;
- підходи до виміру чутливості;
- еластичність попиту за ціною;
- еластичність попиту та витрати споживача;
- еластичність попиту за доходом;
- перехресна еластичність попиту;
- еластичність пропозиції

Концепція еластичності

Метод кількісної оцінки чутливості попиту
та пропозиції до змін ціни

Еластичність

Підходи до аналізу чутливості змін:

- аналіз абсолютних змін;
- аналіз відносних змін

Еластичність

Аналіз абсолютних змін:

- $f'_x = dy / dx = \lim_{\Delta x \rightarrow 0} \Delta y / \Delta x;$
- графічна інтерпретація

Еластичність

Аналіз відносних змін: показник еластичності визначається як відношення відносної зміни залежної змінної до відносної зміни функціонально пов'язаної з нею незалежної змінної

Еластичність попиту за ціною, E_D

Показник відсоткової зміни обсягу попиту
при зміні на 1 % ціни на товар вздовж
даної кривої попиту на нього

Еластичність попиту за ціною,

$$E_D$$

- еластичність в точці;
- дугова еластичність

Еластичність попиту за ціною, E_D

Варіанти:

- еластичний попит;
- нееластичний попит;
- попит одиничної еластичності;
- досконало еластичний попит;
- досконало нееластичний попит

Еластичний попит

Попит еластичний, коли дана відсоткова зміна ціни призводить до відносно більшої відсоткової зміни кількості (за абсолютними величинами), тобто

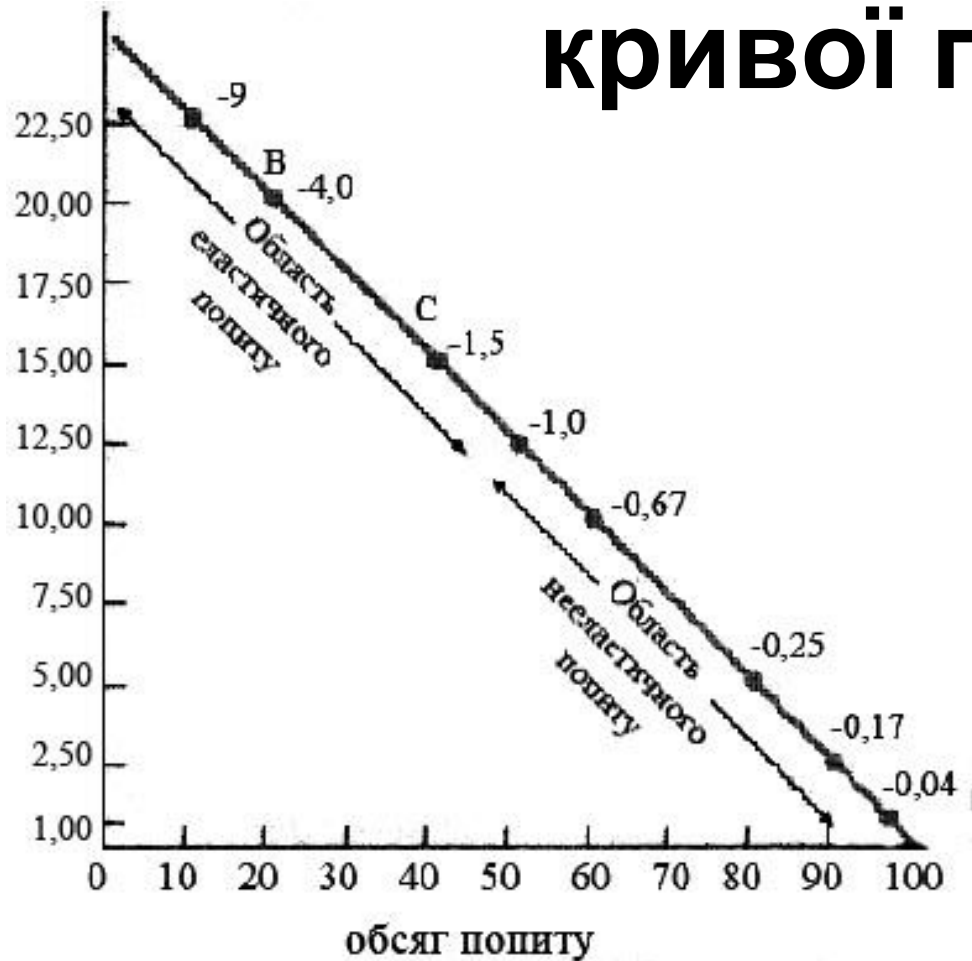
$$|\% \Delta Q| > |\% \Delta P|$$

Еластичність лінійної функції попиту

$$Q_D = a - bp;$$

$$E_D = -b \cdot P / Q_D$$

Еластичність попиту вздовж кривої попиту

- зони еластичності;
- крайні випадки

Еластичність і нахил

Еластичність і нахил – не одне й те ж саме, оскільки нахил залежить від абсолютних змін P і Q , тоді як еластичність задається процентними змінами

Еластичність і витрати споживача

Зростає чи зменшується загальна величина витрат
споживача – залежить від того, чи є зростання
обсягу попиту достатнім, щоб компенсувати вплив
більш низької ціни

Еластичність попиту за доходом

Значення показників еластичності	$1 > EI > 0$	$EI > 1$	$EI = 0$	$EI < 0$
Характеристика товару	Нормальні товари	Предмети розкошів	Товари першої необхідності	Товари нижчої якості

Перехресна еластичність

Значення показників еластичності	$E_{xy} > 0$	$E_{xy} = 0$	$E_{xy} < 0$
Характеристика товару	Взаємо-замінювані товари	Товари, незалежні у споживанні	Взаємо-доповнювані товари

Еластичність пропозиції

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ (1)

- попит;
- обсяг попиту;
- закон попиту;
- за інших незмінних умов;
- заборонна ціна;
- обсяг насичення;
- обернена функція попиту;
- зсув кривої попиту;
- переміщення вздовж кривої;
- пропозиція;
- обсяг пропозиції;
- детермінанти
- нецінові детермінанти;
- рівновага;
- рівноважна ціна;
- рівноважний обсяг;
- надлишок;
- дефіцит;
- обмеження цін;
- “стеля цін”;
- мінімальний рівень цін;
- нецінові способи нормування;
- павукоподібна модель;
- випадки рівноваги

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ (2)

- еластичність;
- еластичність попиту за ціною;
- еластичність пропозиції;
- еластичний попит;
- одинична цінова еластичність;
- дугова еластичність попиту
- еластичність попиту в точці;
- перехресна еластичність;
- абсолютно еластичний попит;
- абсолютно нееластичний попит;
- взаємозамінювані товари;
- нормальні товари;
- товари нижчої якості

ПІДРУЧНИКИ

1. Будаговська С., Кілієвич О. та ін. Мікроекономіка і макроекономіка: Підруч. для студентів екон. спец. закл. освіти. – К.: Основи, 1998. – С. 23-43.
2. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики: Учебник для вузов. – М.: Издательская группа “НОРМА-ИНФРА-М”, 1998. – С. 80-119.
3. Пиндайк Р.С., Рабинфельд Д.Л. Микроэкономика: Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2002. – С. 37-61.
4. Самуельсон Пол, Нордхаус Вільям Д. Економіка. – М.: Біном-кнорус, 1997. – С. 82-96, 99-114.
5. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика. – М.: Дело, 1993. – С. 40-56, 75-95.
6. Хайман Д.Н. Современная микроэкономика: анализ и применение: В 2-х т.: Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1992. – С. 21-55.

Дякую за роботу!

Навчальне видання

МІКРОЕКОНОМІКА

ТЕМА 5 “ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВІДНОСИНИ”

Матеріали до лекції

Укладач

Лопаткіна Ірина Вікторівна

Редактор *Г.М. Нужненко*

Технічне редагування *І.О. Кругляк*

Комп’ютерна верстка *Н.А. Височанська*

Підписано до друку 12.02.2008. Формат 60x84 1/8. Гарнітура Times.

Обл.-вид. арк. 0,24. Тираж 9 пр. Зам. № 772

Українська академія банківської справи Національного банку України

40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57

Надруковано на обладнанні Державного вищого навчального закладу

“Українська академія банківської справи Національного банку України”

40030, м. Суми, вул. Петропавлівська, 57